

Læreplan i historie, samisk plan, fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram

Om faget

Fagets relevans

Verdier og holdninger i samtiden har historiske røtter. Kompetanse i historie har betydning for hvordan individet forstår og oppfatter seg selv og samfunnet, og for hvordan den enkelte skaper sin identitet og tilhørighet med andre.

Historisk kunnskap skal sette elevene i stand til å se vår egen tids utfordringer i en historisk sammenheng. Å forstå og erkjenne at verden har vært annerledes og at samtiden kunne blitt en annen er avgjørende for å se at en selv kan være med å påvirke utviklingen av samfunnet i framtiden. Elevene skal forstå at de er et produkt av historiske prosesser, men også at de er med på å forme historien. Faget skal også sette elevene i stand til å forstå at statenes handlinger, menneskers liv og virke og ulike prosesser i Sápmi/Sábme/Saepmie har påvirket samenes situasjon i dagens samfunn.

Historie skal bidra til å skape demokratiske medborgere. Historisk empati og erkjennelse av perspektivmangfold er viktige forutsetninger for en demokratisk forståelse og offentlighet. Faget skal hjelpe elevene til å utvikle bevissthet om majoritets-, minoritets- og urfolksperspektiver, som en del av elevenes demokratiopplæring. Videre skal faget skape forståelse av at samfunnet er sammensatt og skape rom for samarbeid, dialog og meningsbrytning.

Kildekritisk bevissthet og en vitenskapelig tenkemåte er vesentlige ferdigheter i historiefaget, som skal sette elevene i stand til å tenke kritisk og ta veloverveide beslutninger. Fagets metoder og den vitenskapelige tenkemåten skal hjelpe elevene til å innhente kunnskap og vite hvordan kunnskap blir til. Det dreier seg om å kunne se historie som konstruksjon og at menneskers ståsted og holdninger kan gjøre at de tolker og konstruerer historie på ulikt vis. De skal trenes i å se hvordan historien brukes og misbrukes.

Kjerneelementer i faget

Historiebevissthet

Elevene skal forstå seg selv som historieskapt og historieskapende med en fortid, nåtid og framtid. Elevene utvikler historiebevissthet ved å arbeide utforskende med historie, opparbeide en kildekritisk bevissthet og kunne se ulike perspektiver og sammenhenger i faget. I tillegg må elevene kunne utvikle en historisk empati, samtidig som de tilegner seg historisk oversikt.

Utforskende historie og kildekritisk bevissthet

Elevene skal kunne undre, reflektere og vurdere hvordan kunnskap i historie blir til. De skal kunne uttrykke sin nysgjerrighet og være aktivt kunnskapssøkende og -skapende ved selv å gjennomføre undersøkelser og forme fortellinger. Elevene skal kunne innhente, tolke og bruke historisk materiale som kilder i egne historiefremstillinger. Kildekritisk bevissthet dreier seg om å kunne avgjøre hva det historiske

materialet kan brukes til, og i hvilken grad det kan kaste lys over de spørsmålene vi stiller. Elevene skal forstå at mangelfulle kilder kan gi kunnskapsbegrensninger.

Historisk empati, sammenhenger og perspektiver

Elevene skal kunne vurdere sammenhenger mellom handlinger, hendelser og fenomener i fortiden og forstå at ulike ståsteder påvirker hvordan fortiden forstås og framstilles. De skal kunne vurdere mulige årsaks- og virkningsforhold i historie og hvorfor systemer og fenomener forandrer seg eller er stabile. Elevene skal kunne forstå menneskers utfordringer og handlinger i historiske kontekster. Samtidig skal de også forstå at fortiden ikke var forutbestemt, men et resultat av menneskers valg og prioriteringer.

Mennesker og samfunn i fortid, nåtid og framtid

Elevene skal opparbeide seg innsikt i og oversikt over viktig historisk innhold, temaer og perioder gjennom arbeid med store spørsmål. De skal kunne se sammenheng i historien og at utviklingstrekk griper inn i hverandre. Elevene skal kunne se historiens betydning for seg selv i nåtid og framtid.

- Hvordan har mennesker skaffet seg mat og livsgrunnlag, skapt og fordelt rikdom og ressurser?
- Hvordan har mennesker organisert seg i samfunn?
- Hvordan har mennesker kommunisert og møtt andre mennesker?
- Hvordan har mennesker både skapt, levd med og løst konflikt, men også klart å leve fredelig?
- Hvordan har mennesker blitt definert, definert seg selv og oppfattet sin plass i verden?

Fagspesifikk tekst om hvordan verdigrunnlaget synliggjøres i faget

I historiefaget belyses framvekst og utvikling av identitet, kulturelt mangfold, demokrati og medvirkning i ulike tidsperioder og epoker. Innsikt i historie skal gi forståelse for norsk og samisk historie og kulturarv og sammenhengen mellom demokrati og menneskerettigheter. Historisk empati, historiebevissthet og perspektivmangfold vil bidra til å styrke verdier som likeverd og likestilling samt anerkjennelse av ulikhet.

Utforskning og kildekritisk bevissthet skal styrke en vitenskapelig tenkemåte og kritisk tenkning. Dette er viktige forutsetninger for demokrati og medborgerskap.

Faget skal sette elevene i stand til å bli aktivt deltagende og handlende medborgere med tilhørighet til felles kulturarv og demokratiske prinsipper både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Arbeid med faget skal i tillegg styrke elevenes etiske bevissthet, nytenking, skaperglede og engasjement.

Tverrfaglige temaer i faget

Demokrati og medborgerskap

Demokrati og medborgerskap i historie innebærer å opparbeide seg kunnskaper om demokratiet og nødvendige ferdigheter for å kunne bli aktivt deltagende medborgere. For historiefaget handler dette om hvordan mennesker har organisert seg i samfunn, skapt og løst konflikter. Kjennskap til demokratiets opprinnelse og fremvekst, samt å forstå hva som gjør demokratier bærekraftige vil være viktig. Samtidig skal elevene kunne se at utviklingen kunne vært en annen, at demokratiet ikke var og er en nødvendighet, men en følge av valg mennesker har tatt, tar og vil ta i framtiden.

En moderne demokratisk rettstat, som ivaretar vern av mindretallet, urfolk og minoriteter skaper både utfordringer og rom for samarbeid, dialog og meningsbrytning. Det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap skal skape bevissthet om det moderne demokratiets utfordringer.

Bærekraftig utvikling

Bærekraft i historie innebærer å kunne se hvordan samspillet mellom menneske og natur har vært. Det kan knyttes til politiske, sosiale, kulturelle teknologiske og økonomiske forhold i menneskets historie og hvordan ressurser har blitt forvaltet og brukt.

Det dreier seg om å kunne se hvordan menneskelig aktivitet ikke alltid har vært bærekraftig og bidratt til forverrede livsvilkår for mennesker, dyr og natur, men at mennesket også har hatt evne til å løse problemer som har oppstått. Historie hjelper elever til å se hvordan naturressurser, arbeid og rikdom har blitt forvaltet og fordelt.

Bærekraftig må også ses i sammenheng med demokrati og medborgerskap. Elevene skal lære hva som kjennetegner bærekraftige demokrati. Samtidig handler bærekraft om hvordan mennesket har definert seg selv og blitt definert. Som en del av dette blir behandlingen av urfolk og minoriteter sentralt.

Folkehelse og livsmestring

Folkehelse og livsmestring i historie innebærer å se ulike perspektiv på historie og hvordan man ut i fra gitte livsbetingelser klarte å håndtere sin egen livssituasjon. Samtidig handler dette om samspillet mellom samfunnets og individets ansvar for helse og livsmestring. Det innebærer å kunne se hvordan mennesker har blitt oppfattet og oppfattet seg selv. Ulike menneskesyn har skapt begrensninger på menneskers muligheter for livsutfoldelse, skapt rasisme og folkemord. Andre menneskesyn har bidratt til frigjøring, selvhevdelse og myndiggjøring. Kjennskap til historie og historiebevissthet skal hjelpe elevene til å se muligheter og begrensninger, men også evne til å ta grep eget liv.

Livsmestring innebærer også å mestre kildekritikk, stoffutvalg og å gjenkjenne historiebruk. Dette er sentralt for å kunne forstå og delta i den offentlige samtalen.

Grunnleggende ferdigheter i faget

Å kunne skrive

Å uttrykke seg muntlig og skriftlig i historie innebærer å presentere et faglig emne klart og konsist og å bruke relevante faglige begreper i egen argumentasjon og i begrunnelser. Det betyr å kunne reflektere over meningsinnhold i tekster, bilder og film, og å kunne gjøre rede for og sammenligne synspunkter i kilder og historisk litteratur.

Å kunne lese

Å kunne lese i historie er å utvikle ordtilfang og allmenne språkferdigheter gjennom lesing av historiske tekster. Det handler om å lese med kritisk blikk og reflektere over hvordan samfunnssyn påvirker en framstilling. Å lese og tolke historisk materiale av ulik art, av ulikt opphav og fra ulike historiske perioder er sentralt. Dette innebærer å lese og tolke bilder, film, historiske kart og annet grafisk materiale, gjenstander og skriftlige og muntlige kilder. Det dreier seg også om å kunne tolke og anvende tabeller, statistikk og grafiske framstillinger.

Muntlige ferdigheter

Å uttrykke seg muntlig og skriftlig i historie innebærer å presentere et faglig emne klart og konsist og å bruke relevante faglige begreper i egen argumentasjon og i begrunnelser. Det betyr å kunne reflektere over meningsinnhold i tekster, bilder og film, og å kunne gjøre rede for og sammenligne synspunkter i kilder og historisk litteratur.

Digitale ferdigheter

Å kunne bruke digitale verktøy i historie betyr å utvikle en kildekritisk bevissthet knyttet til bruk av Internett. Det innebærer å kunne søke etter og vurdere informasjon fra ulike nettsteder og bruke den kritisk og etterrettelig. Ved presentasjon og publisering av eget og felles arbeid vil digitale verktøy være et naturlig hjelpemiddel. Digitale ferdigheter innebærer også å bruke digitale kommunikasjons- og samarbeidsredskaper i samspill med andre.

Kompetansemål

Kompetansemålene skal fordeles på Vg2 og Vg3

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- Finne eksempler på hvordan historie brukes lokalt, nasjonalt og over landegrensene og reflektere over historiefortolkningene og hensikten med denne historiebruken
- undersøke hvordan historien har blitt brukt til å skape identitet og forklare hvordan historie er med på å forme oss som mennesker
- Utforske historie ved å finne, vurdere og bruke historisk materiale av ulik art som kilder i egne framstillinger
- Utforske historie ved å stille spørsmål, formulere problemstillinger og antagelser, og trekke slutninger
- Gjøre søk etter digitalt materiale og vurdere funnenes anvendbarhet og pålitelighet til å gi svar på våre spørsmål
- Planlegge og gjennomføre en undersøkelse av en historisk person og diskutere personens tenkning og handlinger i lys av samtiden han/hun levde i
- Sammenligne ulike forklaringer på en og samme historiske hendelse og drøfte hvorfor historien kan framstilles forskjellig
- Diskutere i hvilken grad utviklingen i ulike perioder var preget av brudd eller kontinuitet
- Utforske ulike prinsipper for periodisering av fortiden for å forstå at perioder er konstruksjoner som er avhengig av hvilke prinsipper for periodisering vi bruker
- Utforske samme historiske tema fra et mikro- og et makroperspektiv for å utvikle perspektivforståelse
- Vurdere hva som gjør en historisk hendelse betydningsfull og diskutere hva som kan være avgjørende for hvilken historie vi anser som betydningsfull
- Gjøre rede for viktige endringer i hvordan mennesker har produsert mat under ulike geografiske og klimatiske forutsetninger og vurdere hvilke konsekvenser endringen hadde for menneskenes livsbetingelser

- Presentere årsaker til viktige demografiske endringer og vurdere virkninger for mennesker og samfunn
- Reflektere over i hvilken grad menneskers bruk og forvaltning av naturressurser og påvirkning på naturen har vært bærekraftig
- Utforske sentrale teknologiske omveltninger og reflektere over hvordan de endret menneskers livsbetingelser og formet forventninger til framtida.
- Diskutere i hvilken grad økonomisk organisering har påvirket sosiale forskjeller og samarbeidsforhold til ulike tider
- Beskrive styreformer i ulike perioder og vurdere hvordan makt var fordelt og legitimert
- Gjøre rede for bakgrunnen for store politiske omveltninger i ulike perioder internasjonalt, nasjonalt og i Sápmi/Sábme/Saepmie, og vurdere hvilke tanker og ideologier som lå til grunn
- Undersøke hvordan demokrati har blitt forstått til ulike tider og hvordan dette har gitt mennesker ulike muligheter til demokratisk deltakelse
- Gjøre rede for hvordan grenser mellom stater har blitt trukket og vurdere hvilken betydning det har hatt for deling av folkegrupper og inkludering og ekskludering av minoriteter
- Diskutere hvordan historie har blitt brukt for å skape nasjonal identitet og hvordan dette har inkludert og ekskludert ulike grupper, og hvilke virkninger assimilasjon og segregasjon har hatt.
- Vurdere årsaker og motiver til at mennesker til ulike tider har migrert og sammenligne likheter og forskjeller med migrasjon i dag.
- Undersøke møter mellom ulike kulturer, levesett og næringer for å forstå at møtene har vært både konfliktfylte og berikende for samfunn og menneskers liv
- Reflektere over hvordan majoriteter og makthavere har behandlet minoriteter og urfolk, rettferdiggjort sine handlinger og forholdt seg til tidligere urett
- Beskrive hvordan og hvorfor stater til ulike tider har underlagt seg landområder og hvordan befolkningen der har forsøkt å styrke sine rettigheter eller å frigjøre seg
- Undersøke bakgrunnen for sentrale kriger og konflikter i ulike perioder
- Diskutere hvorfor bakgrunnen for samme krig eller konflikt kan fremstilles forskjellig
- Gjøre rede for hvordan ideologier og tankesett har bidratt til undertrykkelse, terror og folkemord
- Undersøke fredsslutninger fra ulike perioder og vurdere den historiske konteksten de ble til i og i hvilken grad de bidro til å skape fred, samarbeid og forsoning
- Forklare hvordan mennesker i krigs- og konfliktsituasjoner hadde ulike handlingsrom og tok ulike valg, og diskutere hvilke konsekvenser det fikk for dem

- Gjøre rede for religionens plass i samfunnet til ulike tider, hvilken betydning det har hatt for hvordan mennesker har oppfattet seg selv og andre og for misjonering
- Undersøke enkeltmenneskers, samfunnsgruppers eller folkegruppers streben etter å frigjøre og myndiggjøre seg selv og vurdere hvilke strategier de valgte for slik frigjøring
- Gjøre rede for organisasjons- og institusjonsoppbygging i Sábmí/Sábme/Saepmi og internasjonalt urfolkssamarbeid og reflektere over samhandling mellom lokale, regionale, nasjonale og internasjonale aktører

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Læreplaner for fag skal inneholde en fagspesifikk omtale av vurdering. Dette kommer senere.

Vurdering

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Opplæringen og vurderingen i faget skal være i tråd med overordnet del av læreplanverket. Læreren skal gjennom sin vurderingspraksis støtte opp under elevens dybdelæring, motivasjon og mestring.

Kompetansemålene er grunnlaget for vurdering i faget. Kompetansemålene skal forstås i lys av formålsparagrafen i opplæringsloven, overordnet del og teksten Om faget.

Elevene skal medvirke i egen læring. De skal få muligheten til å vise kompetansen sin på ulike måter, reflektere over læringen og delta aktivt i vurderingen av eget arbeid. Læreren skal støtte og veilede eleven til å kunne sette seg mål og vurdere egen utvikling.

Underveisvurderingen i fag skal brukes som et redskap i læreprosessen, gi grunnlag for tilpasset opplæring og bidra til at eleven øker kompetansen sin i faget. Den kompetansen eleven har vist underveis i opplæringen, er en del av grunnlaget for vurderingen når standpunktkarakteren i fag skal fastsettes.

I standpunktvurderingen skal læreren vurdere den samlede kompetansen i faget. Vurderingsgrunnlaget skal ivareta bredden i kompetansemålene i læreplanen. Eleven skal være kjent med hva det blir lagt vekt på i fastsettingen av standpunktkarakteren.

Sluttvurdering

Omtale av sluttvurdering er ikke klar til denne innspillsrunden.